

28 יולי 2024

לכבוד
יורם שליאר – יו"ר הפ"

שלום רב,

הנדון: חוות דעת ועדת האתיקה - פרסום נייר עמדה בנושא החקיקה המשפטית

נתבקשנו על ידך להאיר את הסוגיה של פרסום נייר עמדה בנושא החקיקה המשפטית ע"י הפ", מהפן של אתיקה מקצועית. זאת בהתייחס לתקנון הפ" ולקוד האתיקה של הפסיכולוגים בישראל (2017).

תקנון הפ" קובע את מטרות הסתדרות הפסיכולוגים והיקף עבודתה, וביניהן:

- בשטח המדעי: "ההסתדרות שוקדת על הרמה המדעית ועל האתיקה המקצועית של ציבור הפסיכולוגים במדינת ישראל..."

- בשטח הפרופסיונלי: "עבודתו של כל פסיכולוג צריכה להיות מודרכת על ידי שמירה קפדנית של הכללים להתנהגות אתית-מקצועית, כפי שמופיעים בקוד האתיקה המקצועית של הפסיכולוגים בישראל ועל הדאגה לכבוד המקצוע וקידומו".

בבסיס תשובתנו לפנייתכם עומד ההבדל בהגדרות של אתיקה במובן הרחב ובמובן הצר של המילה:

- **אתיקה במובן הרחב** - מהם החיים שראוי שהאדם יחיה, מהי הדרך הראויה ומהו האופי הראוי – ערכי מוסר וערכים חברתיים כלליים (אריסטו).

- **אתיקה במובן הצר** – אתיקה מקצועית – אוסף כללי התנהלות מקצועית החלים על חברי פרופסיה מקצועית מסוימת בהתנהלותם המקצועית.

בהקשר לכך נביא שתי הגדרות של אתיקה מקצועית של מומחים בעלי שם בתחום בישראל:

1. פרופ' אסא כשר (2003) – "תפיסה סדורה של האידאל המעשי של **ההתנהגות במסגרת המקצועית**, שהיא מסגרת של פעילות אנושית מיוחדת".

2. פרופ' גבי שפיר (2005) – "העקרון הבסיסי באתיקה מקצועית הוא עשיית הטוב המקצועי, תוך צמצום מרבי של נזק אפשרי. לכן כשהנזק הוא בלתי נמנע והתועלת מוטלת בספק, יש לשקול מראש אם לבצע את ההתערבות מקצועית".

אנו מדגישים בהקשר זה, כי המונח של אתיקה מקצועית, הקבוע בתקנון הפ" המפרט עקרונות והכללים הקבועים בקוד האתיקה המקצועית של הפסיכולוגים בישראל (2017), מתייחס לאורחות ההתנהלות המקצועית של הפסיכולוג במסגרת עבודתו ופעילותו המקצועית – אתיקה במובן הצר, ולא להיבטים של אתיקה במובן הרחב של המילה והעקרונות הראויים בחברה בה הפסיכולוג חי.

יחד עם זאת יש לציין גם, כי הקוד האתי מדריך את הפסיכולוגים להתנהגות ראויה גם מחוץ למסגרת עבודתם, לשמירה על ערכים של כבוד לזולת, שוויון בין אנשים, הימנעות מפגיעה בזולת והימנעות משימוש לרעה בכוחם והשפעתם גם מחוץ לחדר הטיפול. כמו כן את הקביעה, כי מרגע שפסיכולוג הציג עצמו לא רק בשמו אלא בליווי מעמדו המקצועי, כל כללי האתיקה המקצועית חלים עליו גם מחוץ לחדר הטיפול.

ועדת האתיקה

גב' יונת בורנשטיין, יו"ר
דר' מיכה וייס
גב' לימור מאירוביץ

בהקשר לסוגייה שעל שולחנכם, אנו מפנים אתכם גם לארבעת העקרונות העומדים בבסיס קוד האתיקה, ובמיוחד לעקרונות א', ב' ו-ד'.

עקרון א' לקוד – ייעוד ומחויבות המקצוע והעוסקים בו לקידום הרווחה הנפשית, מגדיר את ייעוד הפסיכולוג לפעול לקידום רווחתו הנפשית של הלקוח ולמזעור סבלו, וכן לפעול מתוך כבוד לכל אדם באשר הוא, וכבוד לערכיו, לדעותיו, להגדרתו העצמית ולאוטונומיה שלו, גם אם דעותיו וערכיו מנוגדים לאלו של הפסיכולוג.

עקרון ב' – הפסיכולוג כאדם, קובע בין היתר, כי פסיכולוגים לא ישתמשו בכוח וההשפעה שהמקצוע מקנה להם לא עם לקוחותיהם ולא לכל מטרה אחרת בתחום תפקידם המקצועי, ינהגו כלפי הזולת ביושר, בהגינות ובכבוד, ולא ישתמשו לרעה במעמדם המקצועי.

עקרון ד' – מחויבות חברתית, קובע כי פסיכולוגים יכבדו בני אדם באשר הם, יהיו מודעים להבדלים אישיים, חברתיים ותרבותיים בין בני אדם, יביאו לידיעת הציבור את ידיעותיהם המקצועיות, ויעשו כל שביכולתם לשמירת כבוד המקצוע, כבוד הקהילה המקצועית וטיפול הסולידריות בתוכה, תוך מחויבות לקוד האתיקה.

נזכיר גם את סעיף 6.1 לקוד – **הימנעות מפגיעה,** הקובע כי פסיכולוגים לא ינצלו לרעה את כוחם ואת מעמדם המקצועיים, יכבדו את זכויות לקוחותיהם להחזיק בגישות ובדעות שונות משלהם, ויפעלו ללא אפליה על רקע הבדלים אישיים או תרבותיים-חברתיים, ולבסוף את סעיף 7.1 לקוד – **סולידריות בין פסיכולוגים,** הקורא לשמירה על סולידריות מקצועית בדאגה למתן שירות מיטבי ללקוחות ובשמירה על איכות וכבוד המקצוע.

מסקירת עקרונות וכללי קוד האתיקה של הפסיכולוגים ניתן להסיק, כי הקוד מתייחס לעקרונות וכללים שעל הפסיכולוג לקיים בעבודתם המקצועית, ולא להיבטים של התנהלות בהקשר לנושאים שעל סדר היום הציבורי, לא כל שכן לנושאים וקונפליקטים בנושאים השנויים במחלוקת וגורמים לפילוג בציבור, אם אלו אינם נוגעים להתנהלות המקצועית של הפסיכולוגים. יתרה מכך, ניתן להסיק שהקוד קורא לפסיכולוגים דווקא להוות דוגמה לשמירה על עמדה המקדמת איחוד ולא פיצולים, כבוד לכל אדם באשר הוא, בלי קשר לעמדותיו, שאיפה לכבוד וקבלה הדדיים בין אנשים, קבלת דעות מגוונות ועידוד לפלורליזם בקהילה ובחברה. בהקשר לנושא הנדון אנו מפנים אתכם ומצרפים כאן קישור למאמרה של ועדת האתיקה שהתפרסם ב"פסיכואקטואליה" כבר בינואר 2021: **"אתיקה ומעורבות פוליטית של פסיכולוגים"**, והרלוונטי מאוד גם לסוגייה של פרסום נייר עמדה בנושא החקיקה המשפטית. מתוכו נצטט כאן בקצרה מהמאמר:

"הוועדה מציעה לשקול האם חיבור בין מקצוע הפסיכולוגיה לבין מטרות פוליטיות או מטרות של מחאה פוליטית, ככל שהמחאה מוצדקת ונכונה, הוא מועיל או שמא מסוכן, וכנזה עלול לגרום נזק ולפגוע יותר מאשר להועיל? יתרה מכך, האם הוא עלול לייצר הטיה בתפיסת הניטרליות של המטפלים ולהרחיק קהלים שלמים של אזרחים הדוגלים בעמדות אחרות מפנייה לטיפול פסיכולוגי מחשש שהפסיכולוג לא יבין או לא יכבד אנשים הנושאים בדעות מנוגדות, ואף עלול לשדר למטופלים שהחזקה בדעות מסוימות משמעותה להיות אדם ראוי יותר בעיני הפסיכולוג מאשר החזקה בדעות אחרות? אין באמור כדי לטעון כי לנוכח תהליכים חברתיים מסוכנים ומזיקים על הפסיכולוג להחריש, לשמור על ניטרליות בכל מחיר ולשבת בחיבוק ידיים. אך נשאלת השאלה, האם לא יוכל ציבור הפסיכולוגים להביע דעות ולמחות כאזרחים מן השורה? בהקשר לכך יש להעלות את השאלה, האם התרומה שאנו מייחסים להוספת התואר "פסיכולוג" למחאתנו גדולה יותר מהסיכון לנזק ישיר למטופלים, לתהליך הטיפולי, לחברה ולתדמית המקצוע?"

ועדת האתיקה

גב' יונת בורנשטיין, יו"ר
דר' מיכה וייס
גב' לימור מאירוביץ

בסיום המאמר שלעיל כתבה ועדת האתיקה: "הוועדה משאירה לכל פסיכולוג המתלבט בשאלות של חתימה על עצומה זו או אחרת תוך ציון מקצועו לשקול באופן אישי את מכלול ההיבטים המורכב והדילמות שתוארו לעיל", כלומר את התועלת הצפויה מצירוף חתימתו לעצומה תוך ציון מעמדו המקצועי, אל מול המחירים האפשריים מציון מעמדו כפסיכולוג.

המלצה זו נכונה מאוד בהיבט של הפסיכולוג היחיד הפועל כאיש מקצוע וכאזרח החי בתוך החברה והמדינה. לא כל שכן כאשר הפ"י שוקלת האם להוציא נייר עמדה בשם כל הפסיכולוגים החברים בה, בנושא השנוי במחלוקת ציבורית בין אזרחי המדינה, כמו גם בתוך ציבור הפסיכולוגים. לעובדה כי מטרה של פרסום עמדות בנושאים ציבוריים אינה נכללת במטרות הפ"י שנקבעו בתקנון, כפי שקובעות חוות הדעת של היועץ המשפטי של הפ"י וועדת הביקורת, מצטרפת המלצת ועדת האתיקה כי יש להפעיל שיקול דעת מעמיק בדבר הרווח הצפוי מפרסום חוות דעת בנושא החקיקה המשפטית בשם הפ"י וציבור הפסיכולוגים, מול המחירים הכבדים שעלולים להיות לפרסום כזה, מחירים לציבור הלקוחות של הפסיכולוגים, לציבור הפסיכולוגים ולסולידריות בתוכו, למעמד מקצוע הפסיכולוגיה בעיני הציבור ולמעמדה של הפ"י כגוף המייצג את כלל הפסיכולוגים בארץ.

בשולי הדברים נעיר, כי כפי שחובתם של הפסיכולוגים להתעדכן באופן שוטף ולהתאים עצמם להתפתחות המקצוע, לרוח התקופה ולשינויים בחברה בה הם פועלים, כך חיוני לבחון שוב את ההקשר הנוכחי של ההחלטות שהתקבלו באספה הכללית בספטמבר 2023, וזאת לאור אירועי ה-7 לאוקטובר והמלחמה שנמשכת מאז, השינויים הדרמטיים שחלו מאז בחברה הישראלית ובמוקדי העניין הציבורי, והמצוקות הנפשיות האדירות של אזרחי המדינה שלא היו קיימים אז. בעת הזאת, ולאור השינויים הגדולים והמציאות הישראלית, ראוי שגם הם יכנסו בשקלול התועלות והמחירים ובקבלת ההחלטות ע"י הפ"י.

בתקווה לימים שקטים וטובים,

כל טוב,

יונת בורנשטיין, יו"ר
וחברי ועדת האתיקה של הפ"י

העתק:

מריאל הוברמן – מנכ"לית הפ"י
חברי הוועד המרכזי – הפ"י
עו"ד צ'רלי בוזגלו – היועץ המשפטי